जनसंपर्क कक्ष
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
01 JAN 2024
तरुण भारत

विद्यापीठात बाबा जोरावर, बाबा फतेह सिंग जयंती साजरी

कोल्हापूर : वीर बाल दिवसानिमित्त बाबा जोरावर सिंग जी आणि बाबा फतेह सिंगजी या 'वीर बाल' यांची जयंती शिवाजी विद्यापीठात साजरी करण्यात आली. 'वीर बाल' यांच्या प्रतिमेस कुलगुरू डॉ. डी. टी. शिर्के आणि प्र-कुलगुरू डॉ. पी. एस. पाटील यांच्या हस्ते पुष्पहार अर्पण करण्यात येऊन अभिवादन करण्यात आले. डॉ. सुहासिनी पाटील, डॉ. प्रकाश गायकवाड, आदी उपस्थित होते.

जनसंपर्क कक्ष
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
01 JAN 2024
सकाळ

शिव-शाहू चरित्रातून मिळणार दिशा

शिवाजी विद्यापीठाचे ऑनलाईन अभ्यासक्रम; नव्या वर्षात प्रारंभ

■ सकाळ वृत्तसेवा

कोल्हापूर, ता. ३१ : छत्रपती शिवाजी महाराज आणि राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज यांचे जीवनकार्य, विचार सदैव प्रेरणादायी, स्फूर्ती देणारे आहेत. ते जास्तीत जास्त विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहोचविण्यासाठी शिवाजी विद्यापीठ नव्या वर्षात दोन ऑनलाईन अभ्यासक्रम सुरू करणार आहे. त्याद्वारे शिव-शाहूंच्या चरित्राचा अभ्यास करून विद्यार्थ्यांना आयुष्यात नवी दिशा मिळविता येणार आहे.

शिव-शाहूंच्या जीवनकार्यात अनेक स्फूर्तीदायक पैलू आहेत. ते जगभरातील विद्यार्थ्यांना अभ्यासता यावेत, या उद्देशाने विद्यापीठाने मॅसिव्ह ओपन ऑनलाईन कोर्स सुरू करण्याचा निर्णय घेतला आहे. त्यासाठी छत्रपती शिवरायांच्या राज्याभिषेकाचा ३५० वा वर्धापनदिन आणि राजर्षी शाहू महाराजांच्या स्मृति शताब्दी वर्षाचे औचित्य आहे. 'छत्रपती शिवाजी महाराज जीवन परिचय' आणि 'राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज यांचे जीवन आणि कार्य' असे या अभ्यासक्रमांचे नाव आहे. साधारणतः तीन महिन्यांच्या कालावधीचे हे अभ्यासक्रमांना विद्यार्थ्यांना मोफत प्रवेश मिळणार आहे. नव्या वर्षातील शैक्षणिक सत्रात जूनपासून या अभ्यासक्रमांची सुरूवात होणार आहे.

गुणपत्रिकेवर 'क्रेडिट'

■ साधारणतः दोन आणि चार क्रेडिटचे (श्रेयांक) हे अभ्यासक्रम असणार आहेत. ते पूर्ण केल्यानंतर एमसीक्यू स्वरूपातील परीक्षा दिल्यानंतर विद्यार्थ्यांना क्रेडिट मिळणार आहेत. त्याची नोंद विद्यार्थ्यांच्या गुणपत्रिकेवर होणार आहे. अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर त्यांच्या विचारांना नवी दिशा मिळण्यास मदत होणार आहे.

> “ छत्रपती शिवाजी महाराज आणि राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज यांच्या जीवनकार्य, विचारांची माहिती नव्या पिढीपर्यंत पोहोचविण्यासाठी हे अभ्यासक्रम उपयुक्त ठरणार आहेत. त्यातून संशोधनाला देखील चालना मिळणार आहे.
>
> **- डॉ. दिगंबर शिर्के**, कुलगुरू

तज्ज्ञ मांडणार विविध पैलू

छत्रपती शिवरायांनी केलेली स्वराज्याची स्थापना, त्यांची युद्धनिती, अर्थनिती, राष्ट्र उभारणातील योगदान, त्यांच्या राज्याभिषेकाचे महत्त्व, त्यांनी केलेल्या किल्ल्यांची बांधणी, आरमाराची स्थापना, मराठा इतिहास आदींचा अभ्यास विद्यार्थ्यांना करता येणार आहे. राजर्षी शाहू महाराज यांचे सामाजिक, शैक्षणिक, उद्योग, कला-क्रीडा, कृषी, आदी क्षेत्रांतील कार्य आणि योगदान अभ्यासता येणार आहे. या दोन्ही अभ्यासक्रमांतून शिव-शाहूंचे विचार देखील विद्यार्थ्यांना समजून घेता येणार आहेत. त्यासाठी या विविध पैलूंची मांडणी तज्ज्ञ, अभ्यासक, इतिहास संशोधक व्हिडिओच्या माध्यमातून करणार असल्याचे विद्यापीठातील इतिहास अधिविभागाचे प्रमुख डॉ. अवनीश पाटील यांनी सांगितले.

जनसंपर्क कक्ष
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
01 JAN 2024
पुढारी

विद्यापीठात श्रीरंग उमराणी यांची आज प्रकट मुलाखत

कोल्हापूर : शिवाजी विद्यापीठ भूगोल विभाग आणि मनोबल व्यसनमुक्ती आणि पुनर्वसन केंद्र संचलित स्नेहसेतू यांच्या संयुक्त विद्यमाने सोमवार (दि.१) रोजी दुपारी ४ वाजता भाषा भवन सभागृहात ज्येष्ठ समुपदेशक श्रीरंग उमराणी यांची प्रकट मुलाखत होणार आहे. उमराणी 'व्यसनाधिता' या विषयावर संवाद साधणार आहेत. प्रा. शिरीष शितोळे त्यांची मुलाखत घेणार आहेत. कार्यक्रमास उपस्थित राहण्याचे आवाहन करण्यात आले आहे.

जनसंपर्क कक्ष
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
01 JAN 2024
लोकमत

राजवर्धन पाटीलचे मल्लखांबमध्ये यश

प्रयाग चिखली : निटवडे (ता. करवीर) येथील राजवर्धन सुरेश पाटील याने शिवाजी विद्यापीठाच्या मल्लखांब संघातून अखिल भारतीय आंतरविद्यापीठ मल्लखांब मनोरा स्पर्धेत सुवर्णपदक पटकावले. जयपूर राजस्थान येथील सुरेश ज्ञानविहार विद्यापीठातर्फे ही स्पर्धा आयोजित केली होती. त्याला क्रीडा विभागप्रमुख डॉ. शरद बनसोडे, प्रशिक्षक बापूसाहेब समलेवाले, डॉ. राहुल मगदूम यांचे मार्गदर्शन, तर कुलगुरू डॉ. डी. टी. शिर्के, प्रबंधक डॉ. व्ही. एन. शिंदे यांचे प्रोत्साहन लाभले.

01 JAN 2024 पुढारी

जनसंपर्क कक्ष
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

शिक्षणातून कौशल्य विकास

शिक्षण प्रक्रियेतून व्यक्तिमत्त्व व नागरिक घडविण्याची प्रक्रिया होत असते. ज्ञान, कौशल्ये, वृत्ती आणि मूल्ये रुजविण्याचे कार्य शिक्षणातून होणे अपेक्षित आहे. कौशल्य विकास हा फक्त औपचारिक शिक्षणातून होत नाही, तर त्याला अनौपचारिक शिक्षणाचीही जोड द्यावी लागते. कौशल्यवृद्धी करणारे अभ्यासक्रम हे राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाचे एक महत्त्वाचे वैशिष्ट्य आहे.

■ प्रा. डॉ. श्रीकृष्ण महाजन

भारत स्वतंत्र झाला, त्यावेळी आपण अन्नासाठी दुसऱ्या देशांवर अवलंबून होतो. अनेक महत्त्वाकांक्षी योजना, कार्यक्रम आणि हरित क्रांती राबवून आपल्या देशाने अन्नधान्य उत्पादनाबाबत आत्मनिर्भरतेचे लक्ष्य प्रत्यक्षात उतरविले. तरीही आपण आजही ८० कोटी लोकांना मोफत अन्नधान्य पुरवितो. याचा अर्थ, आपण या लोकांना पुरेसा रोजगार पुरवू शकलेलो नाही किंवा त्यांचे उत्पन्न इतके कमी आहे की, ते आपल्या उत्पन्नातून अन्नधान्यसुद्धा खरेदी करू शकत नाहीत. दुसऱ्या बाजूला भारत हा जगातील सर्वाधिक युवा असलेला देश आहे. आपल्या देशामध्ये १८ ते ३५ वयोगटातील ६० कोटींहून अधिक लोक राहतात. भारताचा लोकसंख्यात्मक लाभांश किमान २०५५-५६ पर्यंत टिकून राहण्याची अपेक्षा आहे. २०४१ च्या आसपास तो शिखरावर जाईल, जेव्हा कार्यशील वयोगटातील (२० वर्षे ते ५९ वर्षे) लोकसंख्या ५९ टक्क्यांपर्यंत पोहोचण्याची अपेक्षा आहे. अर्थात, या लोकसंख्यात्मक लाभांशाचा लाभ आपल्या देशाला योग्यरीतीने मिळण्यासाठी अनेक बाबींकडे धोरणकर्त्यांनी व अंमल करणाऱ्यांनी विशेष लक्ष पुरविणे आवश्यक आहे. युवा भारताकडून विकसित भारताकडे वाटचाल करायची असेल, तर स्टार्टअप व उद्योजकता विकास यातून त्याचा राजमार्ग जाऊ शकेल. त्यासाठी उद्यमशील समाजाची निर्मिती हे ध्येय आपल्याला ठेवावे लागेल.

स्वतःचा व्यवसाय करणारी कोणतीही व्यक्ती ही स्वयंरोजगारी असते, पण उद्योजक असतेच असे नाही. स्वतःचा व्यवसाय सुरू करणारी, त्यात गुंतवणूक करणारी, जोखीम स्वीकारणारी आणि आव्हानांचे रूपांतर संधींमध्ये करून नवा निर्मितीशील व्यक्ती म्हणजे उद्योजक होय. उद्योजक हा जन्मतःच उद्योजक असतो, अशी पूर्वी समजूत होती. परंतु आधुनिक काळात प्रशिक्षणाने उद्योजक घडविता येतो, असे सिद्ध झाले आहे. त्यामुळेच उद्योजकता विकास कार्यक्रमांची निर्मिती झाली आहे. त्यातून अनेक स्वयंरोजगारी व उद्योजक तयार झाले आहेत.

शिक्षण प्रक्रियेतून व्यक्तिमत्त्व व नागरिक घडविण्याची प्रक्रिया होत असते. ज्ञान, कौशल्ये, वृत्ती आणि मूल्ये रुजविण्याचे कार्य शिक्षणातून होणे अपेक्षित आहे. कौशल्य विकास हा फक्त औपचारिक शिक्षणातून होत नाही, तर त्याला अनौपचारिक शिक्षणाचीही जोड द्यावी लागते. कौशल्यवृद्धी करणारे अभ्यासक्रम हे राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाचे एक महत्त्वाचे वैशिष्ट्य आहे. विद्यार्थ्यांच्या आवडीनुसार कौशल्यवृद्धी आणि व्यवसायासाठी आवश्यक असणाऱ्या कौशल्यांचा विकास हा संबंधित अभ्यासक्रमामधूनच अपेक्षित धरला आहे. त्या अनुषंगाने शैक्षणिक संस्थांनी अशा तरतुदी आपल्या अभ्यासक्रमामध्ये करणे आवश्यक आहे. विद्यापीठ अनुदान आयोगाने प्रसिद्ध केलेल्या मार्गदर्शक सूचनांमध्ये कौशल्यवृद्धी अभ्यासक्रम हे स्किल कौन्सिल संकल्पनेने अपेक्षित केले आहेत. महाराष्ट्रामध्ये राज्य सरकारने राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाच्या मार्गदर्शक सूचना देत असताना, कौशल्य विकासासाठी कौशल्यवृद्धी कोर्सेस आणि व्यावसायिक कौशल्य कोर्सेस, अशा दोन प्रकारांमध्ये अभ्यासक्रम अपेक्षित केले आहेत. प्रत्येक पदवी अभ्यासक्रमात तसेच पदव्युत्तर अभ्यासक्रमात कौशल्य विकासाची अपेक्षा करण्यात आली आहे. स्वतंत्रपणे कौशल्यवृद्धीचे अभ्यासक्रम त्यामध्ये घ्यावयाचे असले, तरी मुख्य (मेजर) विषयांमध्ये येणाऱ्या काही कोर्सेसमध्ये प्रात्यक्षिकासह (आवश्यकतेनुसार) कौशल्यवृद्धी अपेक्षित आहेच.

एखादा विद्यार्थी आपले एक वर्ष पूर्ण करून जर एक्झिट घेणार असेल, तर त्याला पदवी प्रमाणपत्र देण्यात येणार आहे; परंतु त्यासाठी व्यावसायिक कौशल्यांचा उन्हाळी सुट्टीतील अभ्यासक्रम त्याला पूर्ण करावा लागणार आहे. एखादा विद्यार्थी आपली दोन वर्षे पूर्ण करून जर एक्झिट घेणार असेल, तर त्याला पदविका देण्यात येणार आहे; परंतु त्यासाठी व्यावसायिक कौशल्यांचा उन्हाळी सुट्टीतील अभ्यासक्रम त्याला पूर्ण करावा लागणार आहे. प्रत्येक क्षेत्रानुसार आवश्यक असणारी कौशल्ये ही व्यावसायिक कौशल्ये मानली जातात, तर सर्वसाधारण कौशल्ये ही मात्र सर्वांकडे आवश्यक असतात. एकूण जीवन कौशल्ये विद्यार्थ्यांना प्राप्त व्हावीत आणि आयुष्य जगत असताना त्यांना ते यशस्वीरीत्या जगता यावे, यासाठी तसेच रोजगाराभिमुखता वाढविण्यासाठी कौशल्य वृद्धीची गरज आहे. महाविद्यालयाच्या किंवा विद्यापीठाच्या पातळीवर अनुभवाधारित अध्ययन प्रक्रिया आणि त्याबरोबरच प्रत्यक्ष कामावरील अनुभवाची संधी विद्यार्थ्यांना दिली गेल्यामुळे हे साध्य करता येऊ शकेल; परंतु सर्वच घटकांनी हे अत्यंत प्रामाणिकपणे व प्रभावी पद्धतीने राबविणे आवश्यक आहे. यामध्ये अध्यापन-अध्ययन प्रक्रियेबरोबरच कौशल्य वृद्धीचे मूल्यमापन योग्य पद्धतीने होणे आवश्यक आहे.

एखादा व्यवसाय हा 'स्टार्टअप इंडिया' अंतर्गत मान्यता मिळण्यासाठी काही अटी आहेत. त्या अटी अशा आहेत - कंपनीचे वय स्थापनेच्या तारखेपासून १० वर्षांपेक्षा जास्त नसावे. ही संस्था खासगी मर्यादित कंपनी, नोंदणीकृत भागीदारी फर्म किंवा मर्यादित दायित्व भागीदारी म्हणून स्थापित असली पाहिजे. स्थापनेपासून कोणत्याही आर्थिक वर्षाची वार्षिक उलाढाल शंभर कोटींपेक्षा जास्त असू नये. अस्तित्वात असलेल्या व्यवसायाचे विभाजन करून किंवा पुनर्रचना करून ही संस्था स्थापित झालेली नसावी. नावीन्यपूर्ण आणि स्केलेबल उत्पादन, प्रक्रिया किंवा सेवेच्या विकासासाठी किंवा सुधारणेसाठी कार्य केले पाहिजे आणि/किंवा संपत्ती आणि रोजगार निर्मितीसाठी उच्चक्षमता असलेले स्केलेबल बिझनेस मॉडेल असावे.

स्टार्टअपसाठी नावीन्यपूर्ण संकल्पनांना उत्तेजन देणे, त्याचा प्रयोग करण्यासाठी इन्क्युबेशन उपलब्ध असणे, एंजल गुंतवणूकदारांची उपलब्धता करून देणे, मोठ्या उद्योगांचे व बँकांचे सहकार्य उपलब्ध होण्यासाठी मदत करणे, अशा गोष्टी आवश्यक असतात. नवउद्योजकांना साहाय्यभूत ठरणाऱ्या प्लॅटफॉर्म, मार्केटिंग सेंटर, वित्तीय आलेख, समूह विपणन इत्यादी सुविधा उपलब्ध करून द्याव्यात. स्वयंरोजगारी व्यक्तींनी एकूण व्यवस्थापनाकडे लक्ष देताना, उत्पादन व विपणन व्यवस्थापनाबरोबर आपले वित्तीय व्यवस्थापन योग्यरीतीने करणे आवश्यक असते. त्यासाठी नवीन व्यवसाय सुरू करणाऱ्या व्यक्तींनी हे लक्षात घ्यावे की, आपले भांडवल किमान ५० टक्के असावे व इतर मार्गाने कर्जाऊ उभारलेले भांडवल हे ५० टक्क्यांपेक्षा कमी असावे.

राष्ट्र उभारणीसाठी आणि सामाजिक-आर्थिक वाढीसाठी नावीन्यपूर्ण संकल्पना विकसित करणे, त्यावर आधारित व्यवसाय नमुना (मॉडेल) तयार करणे आणि बाजाराच्या पातळीवर त्याची व्यवहार्यता तपासून पाहणे, यासाठीची सुलभ व पारदर्शक प्रणाली असावी लागेल. विकसित भारत २०४७ च्या सर्वांगीण विकासासाठी, आपल्याला बहुआयामी शिक्षण आणि विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास आणि आरोग्य, पायाभूत सुविधा, आर्थिक स्थिरता यावर भर देणे आणि जीवनमान सुधारणे, विशेषतः विविधस्तरातील तळाच्या वर्गाच्या विकासासाठी सामाजिक-आर्थिक परिस्थिती सुधारणे आवश्यक आहे.

राजर्षी शाहू महाराजांनी कोल्हापूर संस्थानात चहाची लागवड करून पन्हाळा टी हा ब्रँड विकसित केला होता. (जेव्हा ब्रँड ही संकल्पनाही अस्तित्वात आली नव्हती). शाहू मिलसारखा उद्योग उभारून रोजगार निर्मिती केली. हा सर्वांबरोबरच भटक्या विमुक्तांच्या कौशल्य विकासासाठी उपक्रम राबवून त्यांचे जीवन घडविले. शेतकऱ्यांना नांगर व इंजिन तयार करणे म्हणून किर्लोस्करांना [illegible] काळाची पावले ओळखून उद्योजकांना दिशा देणाऱ्या राजर्षी शाहूंसारख्या महापुरुषांचा वारसा लाभलेला असताना, आपण त्याबाबत आज २१ व्या शतकात काय विचार करून कृती करणार आहोत, हे महत्त्वाचे आहे.

व्यवसाय करण्याची सुलभता ([illegible]) सुधारणे, मजबूत वित्तीय प्रणालीद्वारे आर्थिक संसाधने उपलब्ध करून देणे, आत्मनिर्भर व्यवसाय मॉडेल्सचा प्रसार करणे, २१ व्या शतकातील कौशल्यांच्या गरजा ओळखून त्या कौशल्य विकासाचा कार्यक्रम हाती घेणे, उद्योग ४.० व समाज ५.० याबाबत देशाला योग्य दिशा देणे आणि विकसित भारताच्या उद्दिष्टांसाठी तरुणांना बदलाचे प्रतिनिधी बनविणे आवश्यक ठरणार आहे.

राष्ट्रीय पातळीवर व राज्यांच्या पातळीवर शिक्षण क्षेत्राची सर्वसमावेशक वृद्धी, कौशल्य वृद्धीचे नेमके कार्यक्रम, २१ व्या शतकास अनुरूप कौशल्ये, स्टार्टअप व उद्योजकता विकासाला सुलभ प्रणालींचा अवलंब, पर्याप्त रोजगार निर्मितीवर लक्ष, व्यक्तिगत आरोग्य, सामाजिक व मानसिक आरोग्य अशा अनेक बाबींकडे धोरणकर्त्यांनी व अंमल करणाऱ्यांनी विशेष लक्ष पुरविणे आवश्यक आहे. युवा भारताची ([illegible]) विकसित भारताकडे ([illegible]) वाटचाल ही स्टार्टअप व उद्योजकता विकास यातूनच होऊ शकेल.